

יא

אברהם רגלסון

בין המשוררים החושבים תופס אברהם רגלסון מקום מיוחד משלו. השירה לשם שירה אינה מניחה את דעתו, אף פי בכמה שירים קטנים משלו שהוקדשו לילדים, יש מן החן של שירה תמה. אולם במובן וב"מושר מאליו" לא יבקש את תעודתו ולא ימצא את מבוקשו.

הוא איש המחשבה, אבל מחשבתו אחות-תואמת היא לשירתו וממנה היא יונקת.

רגלסון הוא משורר בעל דמיון ובעל הסתפלות. חוש-השמע שלו מפותח ואזנו כרויה למתהווה במסתרים. הוא פהאלקין מבקש אלהים, אבל דרכו הוא אחרת.

לא בחלל העולם יבקשהו ולא תמיד ישא עינו למרומים. נפשו נמשכת להקשיב ללחם הבא מלמטה, מפנים הארץ, ממעמקי האדמה. לא "גישה" פילוסופית-עיונית לו לדברים, פי אם פילוסופית-ביולוגית. העולם עדיין עומד בהתהוותו, היקום עדיין נמצא בהתרקמותו. לפיכך גדולה כל-פך התסיסה בלב האדם, פי גם הוא מתרקם, צומח, גדל, ויחד עם זה מחפש, שואל, סובל.

דרך מחשבתו וחיפושו עוברת קודם כל דרך הטבע, או כפי שהוא מחבב לקרוא: התולדה.

והתולדה „בכל יפיה עוד רחוקה היא מאל עשאה, והיא נמשכת ונגררת לאלהים דרך זרמי כוכבים ורעד רשתות־אור, דרך גושים שחורים נאבקים באפלה ונחלי דמים נוהקים לאור היום, דרך נבואות שלום אוכדות, צוללות בשחר רחוק כאניות צחות־כנף בחלילי אדי־צפירה על הים — נמשכת ונוהרת לאלהים“.

פה יש גם כל הדמויות השיריות ההגיוניות: זרמי כוכבים ורעד רשתות אור, אניות צחות כנף וחלילי אדי צפירה. אבל אלה משופצות בתוך מסגרת החברה והיקום. יש גם נחלי דמים של סובלים וקדושים ויש נבואות שלום הצוללות בשחר רחוק, והעיקר — יש גושים שחורים הנאבקים באפלה.

גלמיות זו של גושים שחורים אהובה מאוד על המשורר, פי בה ימצא חיזוק להרגשתו שמעשי־בראשית עדיין נמשכים ושיש לחפור ממטמונים ולמצוא את הזהב בתוך העפר התחות, ולהזריח עליו אור הכרה ושירה.

בגלמיות זו יכשל לא פעם. פן קרה לו, למשל, ב„קין והבל“ שלו. פואימה זו שאפה לגדולות. היא כאילו באה לחשוף את היסוד הקיני והיסוד ההבלי בעולם וביקום, לשלב הווה בעבר, לזווג תקופת איינשטיין בתקופת אדם הראשון, למזג יסוד החדש ביסוד הקדמון, למצוא את סוד הניגוד בין הטבע והתרבות, אבל החפץ הרב הזה לא בא, כי הגלמיות הרבה, שנתגלתה פה למשורר, הרואה והאוהב גלמיות, לא יכלה לקבל את צורתה בפואימה זו. ואת אשר ביקש המשורר לא ניתן לו.

אולם בדברים קטנים יותר, שנכתבו בזמנים אחרים, עלה בידו לא פעם להאיר דברים סתומים באויר שירה. לאביאל שב„חזיונות“יו זרח והופיע צלם אביו המת וצער נשכח וחיל־מסתורין הרעידו את לבו.

אביאל לוחש ושואל: „מאין אתה, אבא?“ — „מעולם כולו אמת“ — „ולמה עולם אמת תכנהו?“

ואבא מבאר לו: בעולם זה שונא אדם את חברו ולא יראהו
אלא כ"כלי חפץ למענו או מכשול זד בדרכו", על פן נבצר מן
האדם לדעת את נפש רעהו ולהאבנו.

— — — אולם יד הקמת

תרומם נפש מעל פחרות ותועלת

נסחשיף יפיה, חסדה, אלהותה.

על זאת יקרא מושבנו עולם-אמת.

וכדי שנפשו גם היא תתרומם ותחשוף יפיה, חסדה, אלהותה,
רוצה גם הבן למהר אלי-קבר. אבל אביו לא יתנהו למות, פי חיי-
עד נתן לו ונחלת שיר הנחיל את נשמתו. והיא — "משמרת
דורות פואבים וחולמי טוב וברכת יה במארת עולם שחור". הוא
מסר לו "אוזן-זמירים דקת-שמע" ויפקד אתו תקוות לא קוימו,
למען יפרחו בו. ועיניו נפקחו לראות "תפארת תבל ואמתות אל",
ומחשבתו היא כ"כוכב עף להאיר פזבי-עם ולהבעיר אש". וכן
מצווה אביו לו:

הנה, שני כלים חמש אותך אל החיים

ללחום מלחמתך עם הבליין: אמת-אמן.

כה תבנה לך גלי-עד מלכני-הדר.

וכס-נברים שוקק לפרות פרי.

תגור את שניהם, בני, צמול והצלח!

באלה יצא אביאל לדרכו בחיים.

הדרך קשה ונפתלה, כדרך האדם המחפש והסובל בחיים.
חמדות-קלון יאכלו את הבשר ושכרונות רבים ישחתו את הדם
ויאמר בלבו: "תרתי אחרי חדות-שוא ויפי גאון אל וארץ לא
חזיתי". וילך לבקש את יפי גאון אל וארץ.

והנה הוא רואה את ר' ישראל בעל-שם-טוב, בשעת התפשטות
הגשמיות, מטייל עם רבו אחיה השילוני בגן-עדן. וישראל שואל:

האומנם כל אלה היכלי-היקר, ושערי הברקת ושוהם, ונחלי אור-תכלת והפרדס בו פורחים האילנות — „האומנם כל אלה הם מעשי-אלוה, או שמא רק מעשי אני?”

זוהי אותה שאלה שישאל אביאל: היעמקו שמי התכלת והישמע שיח בדים גם אחר שימות או יאבדו אתו כליל? ורעיונות ההוד ורגשות הפלא — היקפאו עם קפאון הדם? הירקבו עם רקבון הגוף? האם העולם הוא בפנים הנפש, או מחוצה לה? והאלהות — היכן היא? ואחיה השילוני משיב ושואל:

ישְׂרָאֵל, כֹּה מֵהַר שְׂכַחֶתָּהּ מִשְׁנֵתָּהּ? הָעוֹלָם
הַקָּשֶׁה, הַמוֹצֵק, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, הַיָּשׁוּן
מִחוּץ לְחוֹשֵׁיף הַגּוֹנְעִים? מֶה תִּבְל וּמְלוֹאָה
לְעַמֶּת אֲמַתּוֹ וְהוֹדִי-מִצִּיאֹתוֹ? תִּבְרָךְ?

וישראל משיב: חלום והזיה ואפס.
ורק הנחש הקדמון, אומר אחיה, זה „המסית אדם באדם עד יקים כל אחד את ביתו על חורבן עמיתו”, הוא רוקם הצעיף המסיתר פני אל מן יצוריו. —

לְסִיכָךְ הוּא נִקְרָא סְמָאֵל, עַל שֵׁם שְׂמֻמָּא
צִינֵינוּ מְרֹאוֹת אֱלֹהִים בְּאֲתָדוּחוֹ וּמִתְצֶה
חוֹשֵׁינוּ לְתַפּוֹס רַק הָאָרֶה מְחַלֶּשֶׁת מְאוּרוֹ.

אבל יש עוד דרך, והיא לא בשמים, ולא בין רוחות.
זו דרך התולדה, האדמה, וכל החי והצומח. והמשורר, הוא חברו של אביאל התמה, חושב „על העלומות חי וזרע על גרגר קטן הוא משמש צנור לזרם דורות-עבר ותהום-עתיד ועל תפוח טוב מחדש מתקו נצח”.

בדרך זו יברך אדם על הגשם הנוקב ונוטף לתוך קמטי האדמה ו„סתרי מחשפיה וממשמש שרשי-דשא”, וישיר על השלג הצח „השותל חבצלות ביאור ומעדה לבלוב אביב, עץ וסנה” וישיר שיר-ערש לילדו ויסתכל בגיל ב„ילדת-הים” ויראה עצמו ככלניות

המעמיקות שרשן בארץ. ויודע הוא: פבוא עתו לרדת עפר לא יתאבל, כי ראיון-סתר לו עם הפלניות במעמקים.

פן הוא אוהב להריח ולמשש את הדברים הקטנים והממשיים, המהווים את החיים והמפרים אותם. הוא אוהב להסתפל וליהנות מ"משטר הזרעונים בנרתיקים", מ"בושת תפוחים צנועים בין עפאים", מקיפולי שושן, מערוגות פרחים. מפל אלה ומריחות הלילה המשפרים יאהב לרקום פרח אחד.

פי — לא פני הנוף יקסמו לו, אלא תוכו וגרעינו. בזה עצמה עליו השפעת השירה האנגלית, גם זו של אנגליה וגם זו של אמריקה. מן האנגלית קבל את הרוח המסתורית, המיטאפיסטית ומן האמריקאית — את הפראות והפאנתיאיות, את הרגשת הראשית שחשפו כאן משוררים ראשונים ואדירי-ביטוי. זוכר הוא יפה את פסוקו של ווהיטמאן, כי "הפראות היא מרחץ לנשמה" ואף פי אין בו אותה פראות חפשיה ואותו פרץ-כוחות, אשר בהם נחרתה בדמיונו דמותו של ווהיטמאן, הוא נמשך אליה ואל הראשונות שלה.

הוא רואה את היער ושומע קול שאונו יותר משהוא רואה את הפרך ושומע קול המונו. וקול מפנים קוראהו ומושכהו אל החי החי בחיק הטבע, אלה החיות והעופות, ואל הדומם והצומח.

ב"שיר התיקון" שלו, אף פי התיקון לא נמצא בו, יש נסיון מאומץ להעמיק שורש ולחדור לתוך "רטב האדמה" והקברים הטמונים בה.

במעגלות אלה ינוע וינוד המשורר. יש ותכביד עליו מחשבתו ותכביד עליו לשונו ודבר השיר יכנף ויסתתר תחת כנפי הרעיון, אבל יש בהרגשתו ובתפיסתו משהו יסודי. באותו "שיר התיקון" הוא אומר: "אדבר סוד בשפת-הנגלה ואטבע מופשט מטבע חזון". אבל יש ויהפך סדר הדברים, וידבר נגלה בשפת-הסוד ויטבע חזון מטבע מופשט. אך בשנים האחרונות הוא עוזב לאט-לאט את דרך השירה, והולך אל הפרוזה. מה שלא מצא בשיר הוא מבקש במסה השירית-פילוסופית.